

HELSINGIN YLIOPISTO
VALTIOTIETEELLINEN TIEDEKUNTA
KRIMINOLOGIAN JA OIKEUSPOLITIIKAN INSTITUUTTI

KATSAUKSIA 13/2016

SUOMALAISET VÄKIVALLAN JA
OMAISUUSRIKOSTEN KOHTEENA
2015
– KANSALLISEN RIKOSUHRI-
TUTKIMUKSEN TULOKSIA

PETRI DANIELSSON & JUHA KÄÄRIÄINEN

Julkaisija Helsingin yliopisto
Kriminologian ja oikeuspolitiikan instituutti
www.helsinki.fi/krimo

PL 24, Unioninkatu 40
00014 HELSINGIN YLIOPISTO

Sarja Katsauksia 13/2016

ISBN ISBN 978-951-51-0625-4 (pdf)
ISSN 2342-7779 (verkkojulkaisu)

Sisällysluettelo

Tiivistelmä	1
1 Tutkimuksen tausta	2
2 Uhkailun ja väkivallan kohteeksi joutuminen	3
3 Väkivallan pelko.....	12
4 Omaisuusrikosten kohteeksi joutuminen.....	16
Kirjallisuus	20
Liitteet.....	22

TIIVISTELMÄ

Tässä raportissa esitetään Kansalliseen rikosuhritutkimukseen (KRT) perustuvia tietoja uhkailujen, fyysisen väkivallan sekä omaisuusrikosten kohteeksi joutumisesta sekä väkivallan pelosta vuosina 2012–2015. Kansallinen rikosuhritutkimus on nimetön, 15–74-vuotiaille suunnattu kysely, johon vastasi vuonna 2015 yhteensä 6 658 Suomessa vakituisesti asuvaa henkilöä.

- Vuonna 2015 seitsemän prosenttia 15–74-vuotiaista suomalaisista oli joutunut läimäisyyn tai sitä vakavamman väkivallan kohteeksi. Nuoret kokivat fyysistä väkivaltaa selvästi vanhempia ikäryhmiä enemmän. Fyysistä väkivaltaa kokeneiden osuus kasvoi noin prosenttiyksikön edellisvuoteen nähden, mutta oli samalla tasolla kuin vuosina 2012 ja 2013.
- Uhkailua kokeneita oli 10 prosenttia vastaajista. Uhkailua kokeneiden osuus oli samalla tasolla kuin aikaisempina vuosina.
- Naiset ilmoittivat fyysisestä väkivallasta miehiä useammin. Sukupuolten välinen ero oli suurin lievimmissä väkivallan muodoissa ja vähäisin vakavimmissa väkivallan muodoissa.
- Vamman aiheuttaneen väkivallan kohteeksi oli joutunut viisi prosenttia 15–74-vuotiaista suomalaisista. Tällaista väkivaltaa kokeneiden osuus oli korkeimmillaan vuonna 2012.
- Naiset kokivat väkivaltaa useimmin työtehtävissään ja omassa kodissaan, miehet julkisilla paikoilla.
- 31 prosenttia 15–74-vuotiaista ilmoitti pelänneensä väkivallan uhriksi joutumista iltaisin kodin ulkopuolella. Katuväkivaltaa pelänneiden osuus nousi vuodesta 2014, mutta oli edelleen vuoden 2012 tason alapuolella.
- Työpaikalla tapahtuvaa väkivaltaa oli pelännyt 14 prosenttia vastaajista. Osuus oli samalla tasolla kuin aiemmissa mittauksissa. Työpaikkaväkivallan pelko oli yleisintä naisten keskuudessa.
- Kodin lähellä olevan alueen välttämisestä ilmoittaneiden osuus nousi vuodesta 2014. Välttämiskäyttäytymisestä raportoineiden naisten osuus on viime vuosina ollut noin kaksinkertainen miehiin nähden.
- Polkupyörävarkaudet ja autoihin kohdistuneet vahingonteot olivat yleisimmät kotitalouksien omaisuuteen kohdistuneissa rikoksissa. Polkupyörävarkauksista ilmoittaneiden kotitalouksien osuus nousi vuodesta 2014 noin 12 prosenttiin (nousua 2 prosenttiyksikköä), muiden kotitalouteen kohdistuvien omaisuusrikosten kohdalla muutosta ei havaittu.
- Tavarain tai palvelun ostamisen yhteydessä tapahtuneesta huijaamisesta ilmoitti aiempaa useampi, noin 4 prosenttia vastaajista. Muiden henkilöön kohdistuvien omaisuusrikosten tasossa ei vuosina 2013–2015 ole havaittu muutosta.

1 TUTKIMUKSEN TAUSTA

Rikostilastot ja muut viranomaislähteet kuvaavat väkivallan ja muiden rikosten yleisyyttä puutteellisesti, koska vain osa rikoksista tulee poliisin tai muiden viranomaisten tietoon. Rikoksista ilmoittaminen riippuu muun muassa siitä, määrittävätkö ihmiset heihin kohdistuneet teot rikoksiksi ja haluavatko he, että tekijä joutuu teostaan vastuuseen. Viranomaistilastot kuvaavat varsin luotettavasti esimerkiksi vakavaa väkivaltaa, mutta lievän väkivallan ilmitulo on paljon sattumanvaraisempaa. Myös viranomaiskontrollin teho ja suuntautuminen sekä lainmuutokset vaikuttavat tekojen ilmituloon ja tilastoitumiseen.

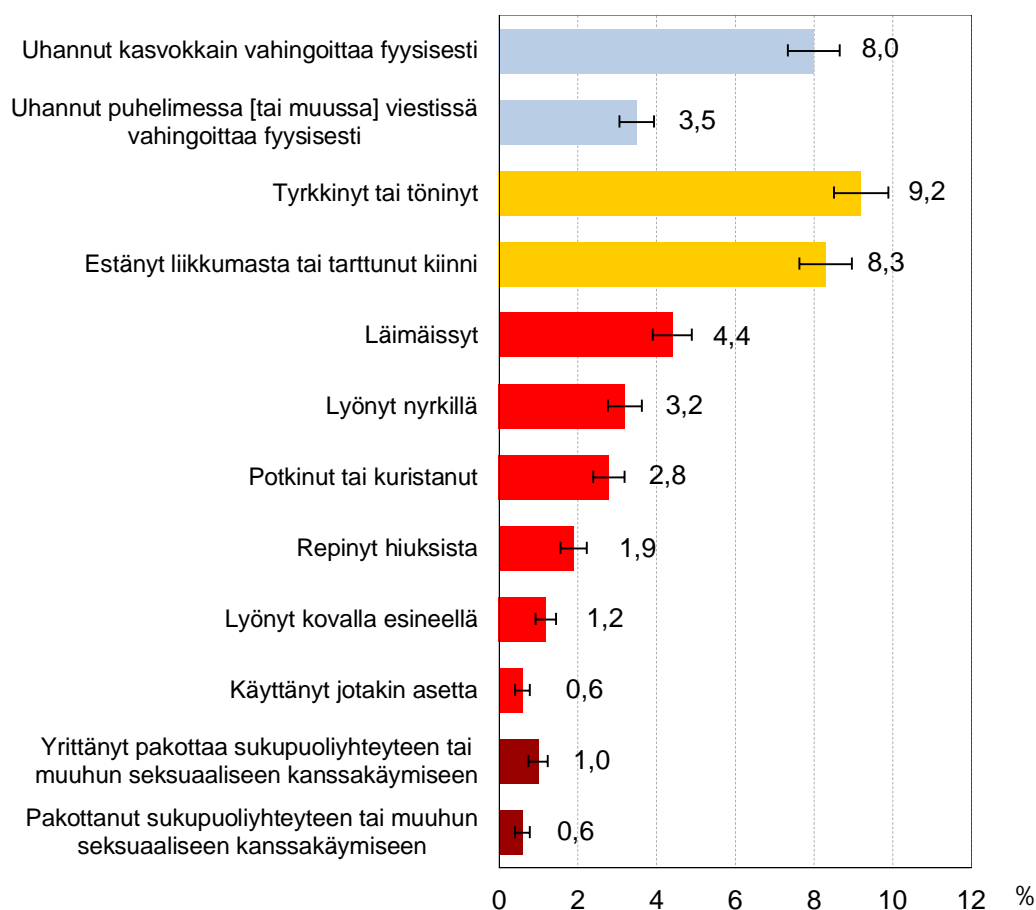
Viranomaislähteisiin liittyvien rajoitteiden vuoksi on tärkeää saada poliisi- ja tuomioistuintilastoista riippumatonta ja niitä täydentävää tietoa rikollisuudesta ja kansalaisten turvallisuudesta. Eräs keino tällaisen tiedon tuottamiseen ovat väestöön kohdistetut kyselytutkimukset. Niiden avulla voidaan tuottaa kontrollijärjestelmästä riippumatonta tietoa väkivallantekojen ja uhkailun yleisyydestä väestötasolla, sekä saada tietoja sellaisista teonpiirteistä, joita ei kirjata virallistilastoihin. Lisäksi kyselyissä voidaan selvittää myös koettua turvallisuutta, kuten sitä, miten suureksi huolenaiheeksi ihmiset kokevat väkivallan ja muun rikollisuuden elinympäristössään.

Suomessa uhritutkimuksia on tehty 1970-luvulta alkaen ja systemaattisesti vuoden 1980 jälkeen (Heiskanen 2002; Sirén ym. 2010). Tässä raportissa esitetään uudistetun Kansallisen rikosuhritutkimuksen (KRT) tuloksia (suunnittelusta ks. Sirén 2011). Kyseessä on järjestyksessään neljäs Kansallinen rikosuhritutkimus, joka on toteutettu yhdenmukaisin menetelmin vuosina 2012–2015. Tässä raportissa esitettävät tiedot ovat peräisin vuoden 2015 tutkimuksesta ja aikasarjojen osalta vuosien 2012–2015 tutkimuksista (vuosien 2012–2014 tuloksista ks. Sirén ym. 2013, Danielsson ym. 2014 ja Danielsson & Salmi 2015).

Tutkimuksen aineisto kerättiin posti- ja internet-kyselynä syksyn 2015 aikana. Raportissa esitettävät tiedot koskevat 15–74-vuotiaiden, Suomessa pysyvästi asuvien henkilöiden kokemaa väkivaltaa ja omaisuusrikoksia (ks. liite 1. Kyselyn toteutus ja aineisto). Kyselyn tulokset ovat keskeisiltä osin vertailukelpoisia vuosien 2012–2014 tietoihin, mutta eivät tätä aikaisemmin suoritettuihin uhritutkimuksiin, jotka eroavat tästä kyselystä sekä tietosisällön että kyselymenetelmien suhteen.

2 UHKAILUN JA VÄKIVALLAN KOHTEEKSI JOUTUMINEN

Väkivallan yleisyys¹. Uhkailun ja väkivallan kohteeksi joutumista selvitettiin esittämällä vastaajalle luettelo uhkailua tai väkivaltaa sisältävistä teoista. Vastaajilta kysyttiin, oliko joku tuttu tai tuntematon henkilö käyttäytynyt vastaajaa kohtaan mainituilla tavoilla viimeisen 12 kuukauden aikana. Teot ulottuvat sanallista tai kirjallisista uhkailuista asetta käyttäen tehtyyn fyysiseen väkivaltaan. Kysytyt teot ja niiden yleisyys on esitetty kuviossa 1. Yleisimpiä tekoja olivat verraten lievät fyysisen väkivallan muodot, kuten tyrkkiminen ja töniminen sekä liikkumisen estäminen ja kiinni tarttuminen, joista ilmoitti hieman alle kymmenes vastaajista. Harvinaisimpia tekoja olivat edellä mainittuja vakavampia väkivallan muodot, kuten kovalla esineellä lyöminen ja asetta käyttäen tehty väkivalta, joista ilmoitti noin yksi sadasta vastaajasta. Seksuaalisesta väkivallasta ilmoitti niin ikään noin prosentti vastaajista.

Kuvio 1 Uhkailun ja väkivallan kohteeksi joutuneet 15–74-vuotiaat vastaajat tekotyypin mukaan vuonna 2015 (% ja 95 % luottamusväli). Kuvion värit vastaavat raportissa käytettävää jaottelua uhkailu (sin.), liikkumisen estäminen, kiinni tarttuminen tai töniminen (oran.), läimäisyä vakavampi fyysinen väkivalta (pun.) sekä seksuaalinen väkivalta (tpun.).

¹ Tekstiosiossa raportoitavat erot eri ryhmien välillä ovat tilastollisesti merkitseviä 95 prosentin luottamustasolla, ellei muuta mainita.

Seuraavassa väkivaltakokemuksia on tarkasteltu tekokokonaisuuksittain sukupuolen ja ikäryhmän mukaan. Uhkailut, joihin ei ole liittynyt uhrin ja tekijän fyysistä kontaktia, on erotettu omaksi kategoriakseen. Liikkumisen estäminen, kiinnitarttuminen sekä töniminen on niin ikään erotettu omaksi ryhmäkseen. Uhkailu ja lievämpi fyysinen väkivalta ovat myös tekoja, joissa todennäköisimmin esiintyy tulkintaeroja teon luonteesta, ts. käsitys siitä, mitkä teot ovat tahallista vahingoittamista, on subjektiivista, ja voi vaihdella tekijästä ja olosuhteista riippuen. Aikaisemmissa tutkimuksissa onkin todettu, että tekojen tulkitseminen väkivallaksi riippuu esimerkiksi tekijän ja uhrin sukupuolesta (Kivivuori ym. 2012; Kivivuori 2014). Vähintään läimäisyn tai lyömisen sisältäneitä tekoja voidaan puolestaan pitää väkivallan mittarina, jossa subjektiivisten tulkintaerojen rooli on vähäisempi kuin lievemmässä väkivallassa.

Kaikkiaan joka kymmenes kaikista vastaajista ilmoitti joutuneensa väkivallalla uhkaamisen kohteeksi kuluneen vuoden aikana (taulukko 1). Tekijä tai tekijät olivat useimmiten uhrille tuntemattomia tai korkeintaan puolittuja (ks. kohta ”Väkivallan tekijät”). Fyysistä väkivaltaa, ulottuen kiinni tarttumisesta ja tönimisestä asetta käyttäen tehtyyn väkivaltaan, oli kokenut noin 14 prosenttia vastaajista. Vähintään läimäisyn käsittävää väkivaltaa oli kokenut puolet tästä, noin seitsemän prosenttia.

Naiset ilmoittivat hieman miehiä useammin kokeneensa sekä lievää että vakavampiluonteista fyysistä väkivaltaa. Ikäryhmittäiset erot olivat sen sijaan hyvin suuria: nuorimmassa ikäryhmässä fyysisen väkivallan kokeminen oli lähes kaksi kertaa niin yleistä kuin keskimmaisissa ikäryhmissä. Vanhimmassa ikäryhmässä, 55–74-vuotiaiden keskuudessa, fyysisen väkivallan kokeminen oli kaikkein vähäisintä. Ikäryhmittäisten erojen suhteen tulokset ovat samansuuntaisia kuin aiemmissa kansallisissa uhritutkimuksissa (ks. esim. Sirén ym. 2010).

Taulukko 1 Uhkailun ja väkivallan kohteeksi joutuneet sukupuolen ja iän mukaan vuonna 2015 (%).

	Kaikki	Sukupuoli		Ikä			
		Mies	Nainen	15–24	25–34	35–54	55–74
Väkivallalla uhkaaminen	9,7	10,3	9,2	14,2	13,7	11,2	4,3
Liikkumisen estäminen, kiinni tarttuminen tai töniminen	12,0	9,7	14,4	21,1	17,9	12,3	4,6
Vähintään läimäisyn käsittävä fyysinen väkivalta	7,3	6,6	8,0	14,4	10,0	7,3	2,7
Fyysinen väkivalta yht.	14,0	11,9	16,2	24,7	20,6	14,3	5,5
Seksuaalinen väkivalta tai sen yritys	1,1	0,3	2,0	2,6	1,7	0,7	0,6
Kaikki tekemuodot yht.	18,4	16,7	20,0	28,9	26,6	17,6	7,3
Vastaajat yhteensä (n)	6 571	2 980	3 591	699	834	2 071	2 967

Taulukossa esiintyviä eri tekotyyppien lukuja ei voi laskea yhteen, koska sama vastaaja on voinut kokea sekä uhkaamista että fyysistä väkivaltaa. Kohta ”fyysinen väkivalta yhteensä” käsittää vastaajat, jotka ilmoittivat kokeneensa mitä tahansa fyysistä väkivaltaa, pois lukien seksuaalinen väkivalta.

Kyselyssä seksuaalista väkivaltaa mitattiin kysymyksillä, joissa tiedusteltiin oliko vastaajaa pakotettu tai yritetty pakottaa sukupuoliyhteyteen tai muuhun seksuaaliseen kanssakäymiseen vastoin tahtoaan. Tekoihin on voinut sisältyä myös muuta fyysistä väkivaltaa, mutta fyysistä väkivaltaa ei tässä kysymyksessä pidetä seksuaalisen väkivallan kriteerinä.

Naiset olivat kokeneet seksuaalista väkivaltaa tai sen yritystä miehiä useammin. Kyseessä on kuitenkin kokonaisuutena arvioiden verraten harvinaisesta ilmiöstä: tässä kyselyssä tarkasteltavista väkivallan muodoista vain kovalla esineellä lyöminen tai jonkin aseeseen käyttäminen olivat yhtä harvinaisia (ks. kuvio 1). Kuten muissakin väkivallan ja uhkailun muodoissa, myös seksuaalista väkivaltaa koettiin yleisimmin nuorimmassa ikäryhmässä ja vähiten vanhimmissa ikäryhmissä.

Kaikkiaan 18 prosenttia vastaajista oli kokenut jotakin väkivallan tai uhkailun muotoa. Kaikki tekemuodot huomioiden naisten uhkailu- ja väkivaltakokemukset olivat jonkin verran yleisempiä kuin miehillä. Kuten aikaisemmissakin mittauksissa, sukupuolten välinen ero näyttäisi juontuvan pääosin lievimmistä väkivallan muodoista, joiden osalta naisten kokemukset ovat selkeästi yleisempiä. Väkivaltatilanteet näyttäisivät kuitenkin olevan ennen kaikkea ikään liittyvä ilmiö: 29 prosenttia 15–24-vuotiaista vastaajista ilmoitti kuluneen vuoden aikana tapahtuneesta uhkailusta tai väkivallasta, kun vanhimmissa ikäryhmissä vastaava taso vaihteli 7 ja 18 prosentin välillä.

Vammaan johtanut väkivalta. Eräs keino arvioida koetun väkivallan vakavuutta on tarkastella väkivallan seurauksia. Kyselyssä vastaajilta tiedusteltiin, olivatko he saaneet edellä käsiteltyjen tekojen seurauksena fyysisen vamman, kuten mustelman, ruhjeen, haavan tai muun vamman. Pitämällä vamman syntymistä väkivallan vakavuuden kriteerinä, voidaan tasoiittaa väkivaltaan liittyviä tulkintaeroja. Näin saadaan objektiivisempi väkivallan yleisyyden mittari.

Taulukko 2 Väkivallan seurauksena fyysisen vamman saaneet sukupuolen ja iän mukaan vuonna 2015 (%)

	Kaikki	Sukupuoli		Ikä			
		Mies	Nainen	15–24	25–34	35–54	55–74
Fyysinen vamma	4,5	3,5	5,5	7,4	6,7	5,0	1,7
Vastaajat yhteensä (n)	6 584	2 984	3 600	699	835	2 076	2 972

Kyselyn mukaan viisi prosenttia 15–74-vuotiaista suomalaisista oli vuonna 2015 saanut vamman väkivallan seurauksena (taulukko 2). 15–34-vuotiaiden joukossa noin seitsemän prosenttia vastaajista ilmoitti fyysiseen vammaan johtaneesta väkivallasta, vanhimmassa ikäryhmässä vammaan johtaneen väkivallan kokeminen oli selkeästi harvinaisempaa.

Naiset ilmoittivat vammaan johtaneesta väkivallasta miehiä useammin. Väkivaltaa kokeneiden naisten osuus oli suurempi nimenomaisesti 25–54-vuotiaiden ryhmissä, joka vastaa aikaisempien mittausten tuloksia (pl. vuosi 2014, jolloin naisten ja miesten välillä ei havaittu eroa missään ikäryhmässä; ks. Danielsson & Salmi 2015).

Tuloksia tarkasteltaessa on syytä muistaa, että kyselyillä ei voida luotettavasti mitata kaikkein vakavimman fyysisen väkivallan, kuten henkirikosten tai törkeiden

väkivaltarikosten yleisyyttä. Näiden tekemuotojen osalta viranomaislähteet tuottavat väestökyselyitä luotettavampaa tietoa. Viranomaislähteet osoittavat, että hyvin vakava fyysinen väkivalta kohdistuu selkeästi useammin miehiin ja tapahtumapaikka on useimmiten yksityisasunto (Lehti 2016; Salmi ym. 2015).

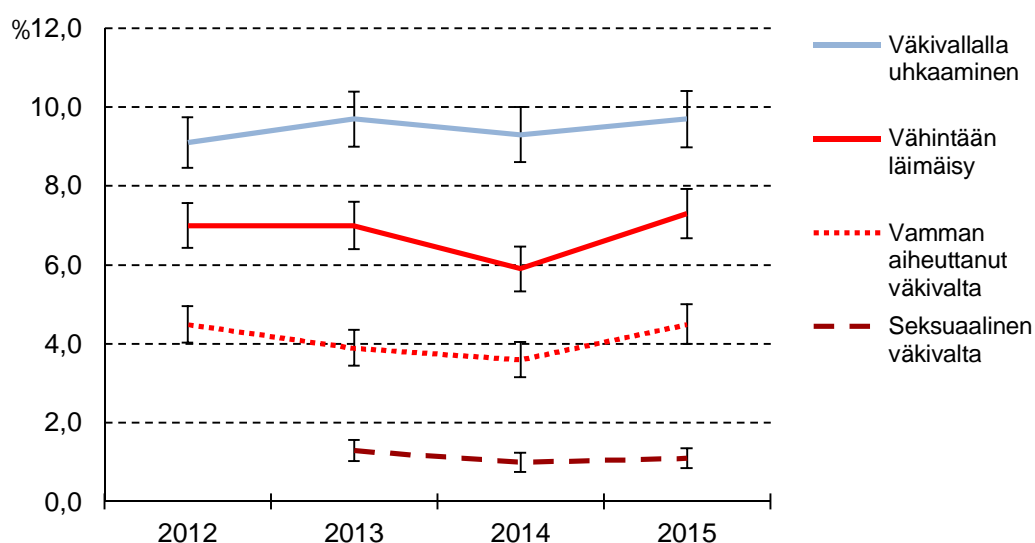
Uhkailun ja väkivallan yleisyys 2012–2015. Kansallisen rikosuhritutkimuksen keskeisimpiä tavoitteita on seurata väkivalta- ja uhkailutilanteiden sekä omaisuuteen kohdistuvien rikosten kehitystä. Tähän tarkoitukseen väestökyselyihin perustuva tutkimus sopii erityisen hyvin; kun kyselyn menetelmä ja kysymysten muoto pidetään yhdenmukaisena, voidaan luotettavasti seurata näiden ilmiöiden yleisyydessä tapahtuvia muutoksia väestötasolla. Lisäksi kyselymenetelmä mahdollistaa rikosilmiöiden yleisyydessä tapahtuvien muutosten tarkastelun tavalla, joka on riippumaton kontrolliviranomaisten toiminnasta ja kirjauskäytännöistä.

Kansallinen rikosuhritutkimus on toteutettu lähes yhdenmukaisin menetelmin nyt neljänä vuonna peräkkäin, vuosina 2012–2015. Aikajänne mahdollistaa lyhyen aikavälin kehityssuuntien tarkastelun. Samalla voidaan kuitenkin todeta, että rikosilmiöiden yleisyydessä tapahtuvat muutokset ovat usein hitaita ja tasomuutokset lyhyellä aikavälillä maltillisia. Tämä on seurausta siitä, että rikosilmiöiden syytekijät, olivat ne sitten yhteiskunnallisia tai yksilötason tekijöitä, muuttuvat väestötasolla hitaasti.

Uhkailu- ja väkivaltatilanteiden osalta ajallinen tarkastelu on tässä rajoitettu vamman aiheuttaneeseen väkivaltaan, uhkailua sisältäviin tilanteisiin sekä vähintään läimäisyn käsittävään fyysiseen väkivaltaan. Seksuaalisen väkivallan osalta tarkastelu on rajoitettu vuosiin 2013–2015, koska kyselylomakkeeseen tehtiin vuosien 2012 ja 2013 välillä pieniä muutoksia seksuaalista väkivaltaa koskeviin kysymyksiin, eivätkä luvut näin ole vertailukelpoisia.

Tarkastelun tulokset on esitetty kuviossa 2. Neljän vuoden tarkastelujaksolla (2012–2015) havaittiin, että vähintään läimäisyn sisältävästä fyysisestä väkivallasta ilmoitettiin vuonna 2015 useammin kuin edellisellä vuonna. Tällaisesta väkivallasta ilmoittaneiden osuus oli vuonna 2015 kuitenkin samalla tasolla kuin vuosina 2012–2013. Voidaan siis todeta, että vuonna 2014 vähintään läimäisyn sisältävää fyysistä väkivaltaa kokeneiden osuus oli poikkeuksellisen alhainen.

Väkivallan seurauksena fyysisen vamman saaneiden osuus on tarkastelujaksolla pysynyt vakaana, noin neljässä prosentissa. Vastaavasti myös väkivallan uhkaa kokeneiden osuus on pysynyt samalla tasolla koko tarkastelujakson ajan, hieman yli yhdeksässä prosentissa. Seksuaalista väkivaltaa kokeneiden osuudessa ei niin ikään ole tapahtunut muutosta yli ajan.

Kuvio 2 Uhkailu- ja väkivaltatilanteiden kohteeksi joutuneet vuosina 2012–2015 (% 15–74-vuotiaista ja 95 % luottamusväli)
Huom. Vuotta 2012 koskevia tietoja on tarkistettu, eivätkä ne vastaa täysin aikaisemmissa raporteissa esitettyjä lukuja.

Kuvatusta kehityksestä voidaan todeta, että vuonna 2014 väkivallasta ilmoittaneiden osuus näyttäisi olleen erityisen alhainen muihin tarkasteluvuosiin nähden. Karkeasti ottaen havaittu kehitys on yhdenmukainen poliisin tietoon tulleiden väkivaltarikosten kehityksen kanssa: vuosina 2011–2014 poliisin tietoon tulleiden henkeen ja terveyteen kohdistuneiden rikosten määrä laski useina vuosina peräkkäin, mutta nousi jälleen vuonna 2015 (Tilastokeskus 2016a).

Tapahtumapaikka. Aikaisemmissa rikosuhritutkimuksissa on havaittu, että väkivallan kokeminen liittyy tyypillisesti tietynlaisiin paikkoihin tai tilanteisiin, joissa on kohonnut väkivallan riski. Tällaisia paikkoja ovat esimerkiksi työpaikat, joissa kohdataan väkivaltaisesti käyttäytyviä asiakkaita, sekä sellaiset baarit ja ravintolat ympäristöineen, joissa on alkoholihumalasta johtuva kohonnut riski kohdata väkivaltaa. Parisuhteeseen liittyvä tai tuttavien keskeinen väkivalta tapahtuu usein uhrin kotona tai muussa yksityisasunnossa.

Työpaikallaan tai työtehtävissään henkilöiden välistä uhkailua tai fyysistä väkivaltaa oli kokenut kuusi prosenttia 15–74-vuotiaista (kaikki tekemuodot otettu huomioon, ks. kuvio 1). Naiset olivat kohdanneet työssään väkivaltaa tai uhkailua miehiä yleisemmin. Ero juontuu todennäköisimmin sukupuolten erilaisesta sijoittumisesta työmarkkinoille: naiset työskentelevät miehiä useammin terveys- ja sosiaalipalvelualoilla, joissa on kohonnut riski kohdata väkivaltaa tai uhkailua asiakkaiden tai potilaiden taholta². Erityisen yleistä työpaikalla koettu väkivalta onkin 25–44-vuotiaiden naisten keskuudessa, joista lähes joka kymmenes oli vuoden aikana kokenut työtehtävissään uhkailua tai fyysistä väkivaltaa.

² Joillakin miesvaltaisilla aloilla, kuten vartiointialalla ja poliisissa, riski joutua väkivallan uhriksi on huomattavan korkea. Näiden alojen riskialttius ei kuitenkaan näy väestötason tarkasteluissa, koska alalla työskentelevien henkilöiden lukumäärä on huomattavasti pienempi kuin sosiaali- ja terveysalalla.

Taulukko 3 Uhkailun ja väkivallan kohteeksi joutuneet tapahtumapaikan, sukupuolen ja iän mukaan vuonna 2015 (%)

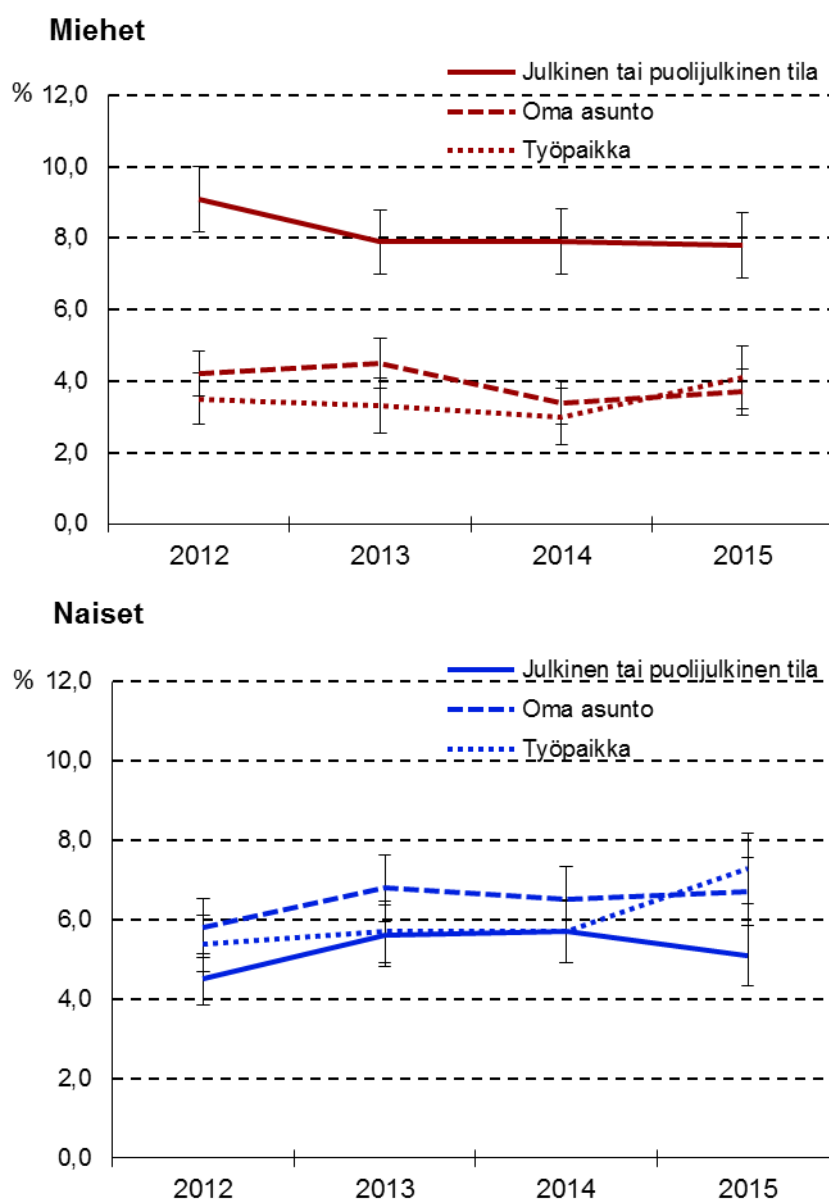
	Kaikki	Sukupuoli		Ikä			
		Mies	Nainen	15–24	25–34	35–54	55–74
Työpaikalla tai työtehtävissä	5,7	4,1	7,3	6,8	8,2	7,9	1,8
Ravintolassa tai kahvilassa (asiakkaana)	3,5	4,0	3,0	7,2	6,9	2,7	0,7
Julkisella paikalla	4,1	5,3	3,0	7,6	7,1	3,4	1,7
Omassa asunnossa	5,2	3,7	6,7	6,8	7,6	6,2	2,3
Toisen henkilön asunnossa	1,7	1,3	2,1	4,0	2,5	1,2	0,7
Muissa paikoissa	1,7	1,8	1,6	3,8	1,3	1,0	1,0
Vastaajat yhteensä (n)	6 561	2 973	3 588	699	833	2 066	2 963

Miehet sen sijaan joutuvat naisia useammin uhkailun tai väkivallan kohteeksi ravintoloissa tai baareissa sekä julkisilla paikoilla. Julkisilla paikoilla erityisesti nuoret miehet joutuvat alttiiksi väkivallan uhalle, baareissa ja ravintoloissa sekä nuoret miehet että nuoret naiset. Vanhimpaan ikäryhmään kuuluvat eivät juuri kohtaa väkivaltaisia tilanteita julkisilla paikoilla tai ravintoloissa, joka heijastanee myös erilaisia vapaa-ajan viettämiseen liittyviä rutiinotoimintoja.

Yksityisasunnoissa uhkailu- ja väkivaltatilanteet kohdistuvat yleisemmin naisiin. Erityisen usein kotona tapahtuvasta uhkailusta ja väkivallasta ilmoittivat nuorimpaan ikäryhmään kuuluvat naiset, joista 11 prosenttia ilmoitti kysytyistä tilanteista. Naisten kotona kokema väkivalta tai sillä uhkaaminen oli miehiä yleisempää tai ainakin yhtä yleistä kaikissa ikäryhmissä.

Kokonaiskuva väkivaltatilanteiden yleisyydestä eri paikoissa ei olennaisesti muutu, jos tarkastelu rajoitetaan vammaan johtaneeseen väkivaltaan. Naiset olivat joutuneet vamman aiheuttaneen väkivallan kohteeksi yleisimmin omassa asunnossaan (2,2 %) sekä työtehtävissään (3,2 %), miehet yleisimmin julkisella paikalla (1,4 %). Edelleen nuoret olivat kokeneet vanhempia useammin vamman aiheuttanutta väkivaltaa lähes kaikissa tarkasteltavissa paikoissa, poikkeuksena työpaikalla tapahtuva väkivalta.

Tapahtumapaikka 2012–2015. Seuraavassa tarkastellaan väkivallan tai uhkailun tapahtumapaikkaa koskevaa kehitystä vuosina 2012–2015. Tarkastelu on rajattu yleisempiin tapahtumapaikkoihin siten, että julkinen paikka ja ravintolat, baarit ja kahvilat on yhdistetty yhdeksi luokaksi (julkinen tai puolijulkinen tila). Tulokset on esitetty oheisessa kuviossa (kuvio 3) sukupuolen mukaan eriteltynä (miehet ylinnä, naiset alinna).

Kuvio 3 Uhkailu- ja väkivaltatilanteiden kohteeksi joutuneet tapahtumapaikan ja sukupuolen mukaan vuosina 2012–2015 (% 15–74-vuotiaista ja 95 % luottamusväli; miehet ylhäällä (tpun.), naiset alhaalla (tsin.))

Keskeisenä havaintona voidaan todeta, että naisten työpaikoillaan kokemat uhkailu- ja väkivaltatilanteet ovat tarkastelujaksolla lisääntyneet. Vuonna 2012 alle viisi prosenttia naisista ilmoitti työpaikallaan tai työtehtävissään tapahtuneista tilanteista, kun vastaava osuus vuonna 2015 oli yli kaksi prosenttiyksikköä korkeampi, hieman yli seitsemän prosenttia. Muissa paikoissa tilastollisesti merkitsevää muutosta ei havaittu.

Kokonaisuutena tapahtumapaikkakohtainen tarkastelu osoittaa, että naisten ja miesten uhrikokemukset eroavat olennaisesti tyypillisen tapahtumapaikan suhteen. Miehillä julkinen tai puolijulkinen tila on poikkeuksetta yleisin väkivallan ja uhkailun tapahtumapaikka, kun taas naisilla kyseisten tilanteiden tapahtumapaikat

ovat tasaisemmin jakautuneet. Miehiin verrattuna naisten kokemat tilanteet tapahtuvat kuitenkin yleisemmin yksityisasunnossa ja yhä useammin myös työpaikalla tai työtehtävissä.

Uhkailun tai väkivallan tekijä. Väkivaltatilanteita voidaan kuvata myös uhrin ja tekijän suhteen mukaan. KRT-lomakkeessa tekijätahot oli jaettu kolmeen peruskategoriaan: entisiin tai nykyisiin puolisoihin tai seurustelukumppaneihin, muihin uhrille lähemmin tuttuihin henkilöihin sekä tuntemattomiin ja puolittuihin (taulukko 4).

Sekä miehet että naiset olivat kokeneet niin uhkailua kuin fyysistäkin väkivaltaa yleisimmin tuntemattomien tai puolittujen tekijöiden taholta: noin joka kymmenes vastaaja ilmoitti joutuneensa jonkin kyselyssä tarkasteltavan teon kohteeksi kuluneen vuoden aikana juuri tämän tekijäryhmän osalta. Yleisimmin kyseessä olivat uhkailutilanteet, tai tilanteet, jotka sisälsivät tönimistä tai muuta veraten lievää väkivaltaa. Miehet ilmoittivat kokeneensa erityisesti uhkailutilanteita naisia useammin.

Naiset olivat sen sijaan kokeneet miehiä useammin lievää väkivaltaa tai uhkailua nykyisen tai entisen kumppanin taholta. Vakavaluonteisemmassa parisuhdekumppanin tekemässä fyysisessä väkivallassa miesten ja naisten välillä ei kuitenkaan ollut eroa: parisuhdeväkivallan kokemisessa ero syntyy siis siitä, että naiset mainitsivat miehiä useammin väkivallan muotona olleen liikkumisen estäminen, kiinni tarttuminen tai töniminen³. Naiset ilmoittivat kumppanin ja tuntemattoman tekemästä seksuaalisesta väkivallasta tai sen yrityksestä miehiä useammin.

Taulukko 4 Uhkailun ja väkivallan kohteeksi joutuneet sukupuolen sekä tekijän ja uhrin suhteen mukaan vuonna 2015 (% 15–74-vuotiaista)

	<i>Entinen tai nykyinen puoliso tai seurustelukumppani</i>		<i>Muu uhrin lähemmin tuntema henkilö¹</i>		<i>Tuntematon tai puolittu²</i>	
	<i>Mies</i>	<i>Nainen</i>	<i>Mies</i>	<i>Nainen</i>	<i>Mies</i>	<i>Nainen</i>
Väkivallalla uhkaaminen	0,8	2,5	2,4	2,1	7,8	5,1
Fyysinen väkivalta yhteensä	2,6	5,0	3,5	4,2	6,9	8,3
Vähintään läimäisyn käsittävä fyysinen väkivalta	1,9	2,1	2,0	2,6	3,1	3,8
Seksuaalinen väkivalta tai sen yritys	0,2	1,3	0,0	0,1	0,1	0,6
Kaikki tekemuodot yhteensä	3,1	6,2	4,8	5,3	10,9	11,3
Vastaajat yhteensä (n)	2 980	3 591	2 980	3 591	2 980	3 591

¹ Veli, sisko, isä, äiti, lapsi, ystävä, tuttava tai työtoveri.

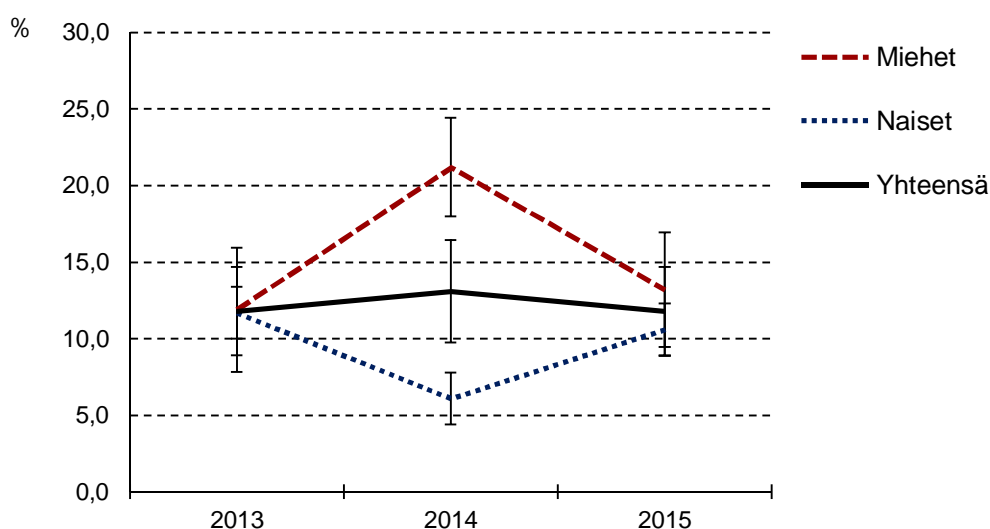
² Uhrin satunnaisesti kohtaama henkilö, työssä kohtaama asiakas, potilas tai vastaava. Taulukossa esiintyviä eri tekotyyppien lukuja ei voi laskea yhteen, koska sama vastaaja on voinut kokea sekä uhkaamista että fyysistä väkivaltaa. Kohta ”fyysinen väkivalta yhteensä” käsittää vastaajat, jotka ilmoittivat kokeneensa mitä tahansa fyysistä väkivaltaa, pois lukien seksuaalinen väkivalta.

Tekijäkohtainen tarkastelu ei muutu olennaisesti, jos tarkastelu rajataan fyysisen vamman aiheuttaneisiin tekoihin. Vamman aiheuttaneiden tekojen osalta naiset

³ Parisuhteessa tapahtuneen väkivallan esiintyvyyttä ja piirteitä on raportoitu tarkemmin erillisessä julkaisussa, joka perustuu vuoden 2012 Kansallisen rikosuhritutkimuksen aineistoon (Danielsson & Salmi 2013).

mainitsivat miehiä useammin nykyisen tai entisen parisuhdekumppanin tai puolison tai muun perheenjäsenen. Miesten osalta väkivallan tekijä oli yleisimmin tuntematon henkilö.

Poliisille ilmoittaminen. Uhritutkimusten keskeisiä tavoitteita on mitata myös sellaista rikollisuutta, joka ei tule poliisin tietoon. Tiedustelemalla vastaajilta, onko heidän kokemansa teko tullut poliisin tietoon, voidaan tarkastella sekä piilorikollisuuden yleisyyttä että kansalaisten alttiutta ilmoittaa kokemiaan tekoja poliisille. Vuosien 2013–2015 kyselyissä vastaajilta on tiedusteltu uhrikokemuksien yhteydessä, olivatko he itse tai joku heidän kotitaloudestaan kuluneen vuoden aikana ilmoittaneet vastaajaan kohdistuneesta uhkailusta tai väkivallasta (Suomen) poliisille.

Kuvio 4 Teon tuleminen poliisin tietoon vähintään läimäisyn käsittävistä fyysisestä väkivallasta sukupuolen mukaan vuosina 2013–2015 (% 15–74-vuotiaista ja 95 % luottamusväli).

Kaikkiaan (sekä miehet että naiset huomioiden) poliisin tietoon tulleiden tekojen osuudessa ei havaita muutosta vuosina 2013–2015, vaan osuus on pysynyt noin 12–13 prosentissa koko tarkastelujakson (kuvio 4). Vuoden 2015 kyselyssä vähintään läimäisyn käsittävää väkivaltaa kokeneista 12 prosenttia kertoi jostakin tapauksesta ilmoitetun poliisille. Naisista 11 prosenttia kertoi tapauksen tulleen poliisin tietoon, miesten osalta osuus oli 13 prosenttia.

Vuoden 2014 kyselyssä havaittiin, että naiset ilmoittivat selkeästi miehiä harvemmin heihin kohdistuneen väkivallan tulleen poliisin tietoon. Naisista, jotka ilmoittivat kokeneensa vähintään läimäisyn käsittävää fyysistä väkivaltaa, vain noin kuusi prosenttia kertoi tapauksesta ilmoitetun poliisille, kun miesten osalta vastaava osuus kyseisenä vuonna oli 21 prosenttia. Vastaavaa eroa ei kuitenkaan havaittu vuonna 2013 eikä vuonna 2015.

3 VÄKIVALLAN PELKO

Väkivaltakokemusten ohella Kansallisessa rikosuhritutkimuksessa tarkastellaan vastaajien pelkoa joutua väkivallan uhriksi erilaisissa tilanteissa sekä liikkumisen välttämistä paikoissa, jotka vastaajat kokevat uhkaaviksi. Vastaajilta kysyttiin, olivatko he viimeisen vuoden aikana pelänneet joutuvansa väkivallan kohteeksi liikkueissaan iltaisin kodin ulkopuolella, ollessaan töissä tai suorittaessaan työtehtävää tai jonkin perheenjäsenen taholta. Kysymykset kartoittavat pelkoa katu-, työ- sekä perheväkivallan uhriksi joutumisesta. Lisäksi kysyttiin, oliko vastaajan asuinalueen lähistöllä, noin kilometrin säteellä, paikka jota vastaaja välttää väkivallan uhan vuoksi.

Väkivallan pelko. Kysytyistä pelon muodoista yleisintä oli pelkääminen kodin ulkopuolella iltaisin. Vuonna 2015 31 prosenttia vastaajista ilmoitti pelänneensä joutuvansa tällaisen väkivallan kohteeksi ainakin kerran kuluneen vuoden aikana – naisista 38 prosenttia ja miehistä 23 prosenttia (taulukko 5). Alle 25-vuotiaista lähes puolet (47 %) oli pelännyt katuväkivaltaa vähintään kerran kuluneen vuoden aikana. Vanhimmissa ikäryhmissä pelko väkivallan uhriksi joutumisesta kodin ulkopuolella oli vähäisempää. On kuitenkin huomattava, että vanhemmista vastaajista merkittävä osa ei oman ilmoituksensa mukaan liikkunut iltaisin lainkaan kodin ulkopuolella.

Taulukko 5 Kodin ulkopuolella iltaisin tapahtuvaa väkivaltaa pelänneet sukupuolen ja iän mukaan vuonna 2015 (%)

	Kaikki	Sukupuoli		Ikä			
		Mies	Nainen	15–24	25–34	35–54	55–74
Vähintään kerran vuodessa	30,6	22,9	38,4	47,0	45,9	29,9	16,1
Ei liiku iltaisin kodin ulkopuolella	7,6	3,4	11,8	3,1	2,3	3,9	16,0
Vastaajat yhteensä (n)	6 554	2 973	3 581	695	833	2 064	2 962

Noin joka kahdeksas (14 %) vastaajista ilmoitti pelänneensä väkivallan kohteeksi joutumista työpaikalla tai työtehtävissä (taulukko 6). Laskettaessa osuus vain niiden joukosta, jotka olivat kyselyn toteutushetkellä työelämässä, työpaikkaväkivaltaa pelänneiden osuus oli 16 prosenttia. Naisista 19 prosenttia oli ainakin kerran vuoden aikana pelännyt joutuvansa väkivallan kohteeksi työtehtävissään, miehistä vajaa kymmenes (9 %). Kun vastaavat osuudet lasketaan vain työelämässä olevien keskuudesta, oli naisista 23 prosenttia pelännyt työpaikkaväkivaltaa ainakin kerran vuoden aikana ja miehistä 10 prosenttia. Naisista suurempi osa ei kyselyn toteutushetkellä ollut lainkaan työelämässä. Ikäryhmittäisen tarkastelun perusteella selviää, että työpaikalla kohdattua väkivaltaa pelättiin eniten 25–54-vuotiaiden vastaajien keskuudessa. 25–34-vuotiaista työelämässä olevista naisista hieman yli neljännes ilmoitti pelänneensä vuoden aikana työpaikalla tapahtuvaa väkivaltaa.

Taulukko 6 Työpaikalla tai työtehtävissä väkivaltaa pelänneet sukupuolen ja iän mukaan vuonna 2015 (%)

	Kaikki	Sukupuoli		Ikä			
		Mies	Nainen	15–24	25–34	35–54	55–74
Vähintään kerran vuodessa	14,1	8,9	19,2	13,7	21,6	18,4	6,3
Ei työelämässä	14,0	9,9	18,1	9,6	5,1	3,9	30,8
Vastaajat yhteensä (n)	6 540	2 969	3 571	698	833	2 068	2 941

Perheväkivallan pelkoa mitattiin kysymällä, oliko vastaaja pelännyt joutuvansa väkivallan kohteeksi jonkun perheenjäsenen taholta. Tekijä saattoi siis olla esimerkiksi vastaajan puoliso, vanhempi, sisar tai lapsi. Pelko joutua perheväkivallan uhriksi oli tarkastelluista väkivallan muodoista kaikkein vähäisintä – kaikkiaan vain viisi prosenttia vastaajista ilmoitti pelänneensä perheenjäsenen tekemää väkivaltaa kuluneen vuoden aikana (taulukko 7). Miehistä vain muutama prosentti oli pelännyt joutuvansa väkivallan uhriksi jonkun perheenjäsenen taholta, kun taas naisten keskuudessa noin kuusi sadasta oli pelännyt väkivaltaa perheenjäsenen tekemänä. Perheväkivallan pelko oli verraten tasaista kaikissa ikäryhmissä, mutta vähäisintä vanhimmassa ikäryhmässä. Vanhimmassa ikäryhmässä suurempi osa asui kuitenkin yksin, jolloin esimerkiksi puoliso ei ole yhtä potentiaalinen väkivallan tekijä.

Taulukko 7 Perheenjäsenen tekemää väkivaltaa pelänneet sukupuolen ja iän mukaan vuonna 2015 (%)

	Kaikki	Sukupuoli		Ikä			
		Mies	Nainen	15–24	25–34	35–54	55–74
Vähintään kerran vuodessa	4,8	3,7	5,9	8,1	4,9	5,3	2,5
Ei perhettä	2,3	1,9	2,6	0,4	0,7	1,7	4,6
Vastaajat yhteensä (n)	6 567	2 981	3 586	699	833	2 069	2 966

Avio- tai avoliitossa tai rekisteröidyssä parisuhteessa olevista noin neljä prosenttia oli pelännyt perheväkivaltaa ainakin kerran kuluneen vuoden aikana jonkun perheenjäsenen taholta. Avio- tai avoliitoissa olevat eivät eronneet perheväkivallan pelon suhteen naimattomista, eronneista tai asumuserossa olevista vastaajista.

Välttämiskäyttäytyminen. Edellä todettiin, että naiset pelkäsivät miehiä useammin joutuvansa väkivallan kohteeksi eri paikoissa. Naiset myös välttivät selkeästi miehiä useammin kodin lähellä olevia, turvatomiksi kokemiaan alueita (taulukko 8). Naisista kaikkiaan viidennes ilmoitti, että heidän kotinsa lähellä on ainakin yksi alue, jota he välttävät väkivallan uhan vuoksi. Miehillä osuus oli vain puolet tästä. Kaikkiaan 16 prosenttia vastaajista ilmoitti välttävänsä jotakin kotinsa lähellä olevaa aluetta väkivallan uhan vuoksi.

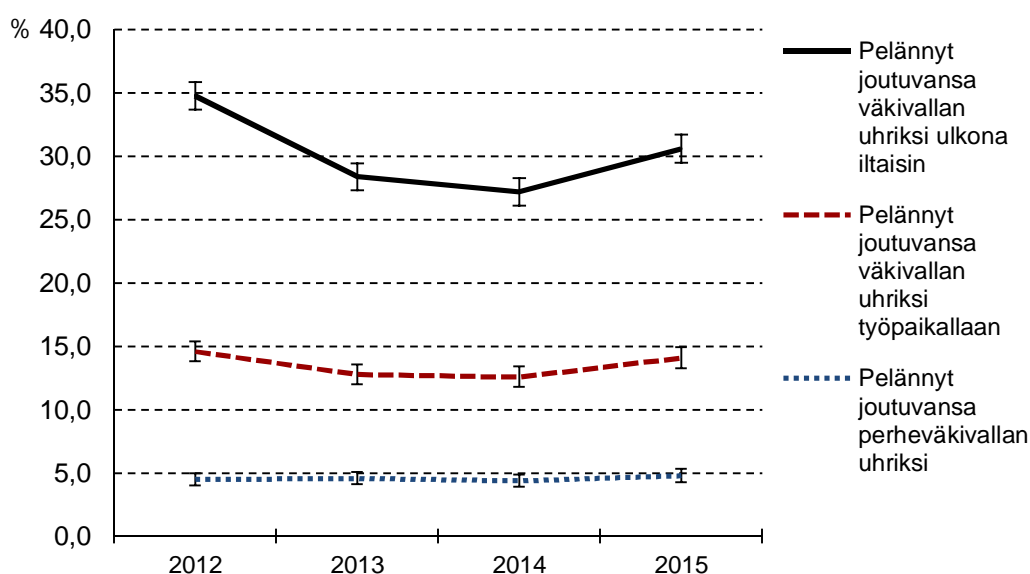
Taulukko 8 Vastaajan kodin lähistöllä alue, jota välttää väkivallan uhan vuoksi sukupuolen ja tilastollisen kuntaryhmän mukaan vuonna 2015 (% 15–74-vuotiaista)

	Kaikki	Sukupuoli		Tilastollinen kuntaryhmä			
		Mies	Nainen	Pk-seutu	Kaupunkimainen kunta	Taajaan asuttu kunta	Maaseutumainen kunta
Yksi paikka	11,3	8,8	13,8	16,9	12,0	6,9	4,7
Useampi paikka	3,4	2,5	6,2	7,3	4,7	1,7	1,6
Yhteensä (vähintään yksi paikka)	15,7	11,3	20,0	24,2	16,7	8,8	6,5
Vastaajat yhteensä (n)	6 557	2 973	3 584	1 318	3 202	1 035	943

Huom. Taulukossa on pyöristyksestä johtuvia eroavaisuuksia. Kuntaryhmän osalta havaintojen määrä on puuttuvista tiedoista johtuen erisuuri kuin sukupuolen osalta.

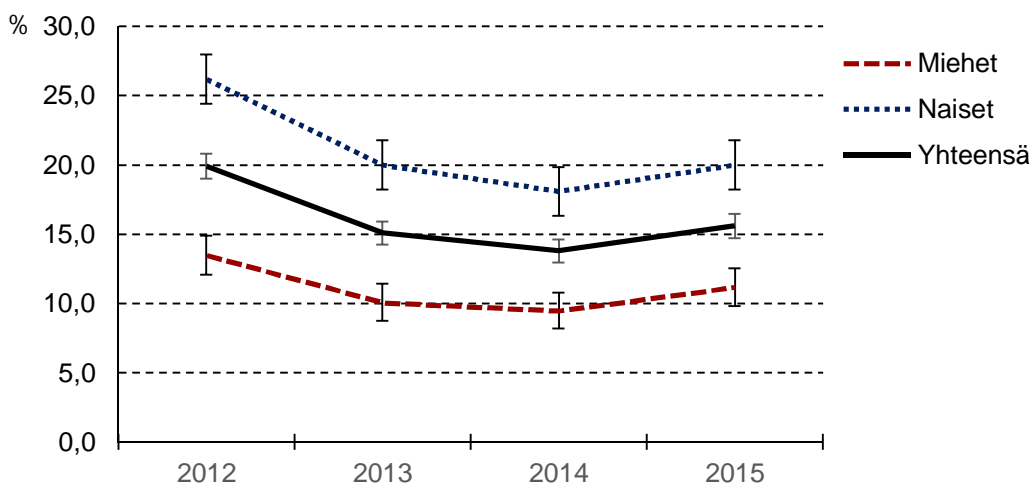
Taulukossa on tarkasteltu välttämiskäyttäytymisen yleisyyttä myös suhteessa vastaajan asuinkunnan tilastolliseen kuntaryhmään. Kuntaryhmän mukainen tarkastelu osoittaa, että välttämiskäyttäytyminen on voimakkaasti yhteydessä asumiseen kaupunkimaisessa ympäristössä. Pääkaupunkiseudulla noin neljännes ilmoitti välttävänsä jotakin aluetta väkivallan uhan vuoksi, kun Suomen muissa kaupungeissa vastaava osuus oli noin 17 prosenttia. Taajaan asutuissa sekä maaseutumaisissa kunnissa välttämiskäyttäytyminen oli merkittävästi harvinaisempaa.

Väkivallan pelko ja välttämiskäyttäytyminen 2012–2015. Kuviossa 5 on tarkasteltu eri paikkoja koskevan väkivallan pelon kehitystä vuosina 2012–2015. Tarkastelun perusteella havaitaan, että perheväkivaltaa pelänneiden osuudessa ei ole tapahtunut muutosta neljän vuoden tarkastelujaksolla, osuuden pysyessä noin viiden prosentin tasolla. Työpaikalla tapahtuvan väkivallan pelko oli vuonna 2015 samalla tasolla vuonna 2012, noin 14 prosenttia. Kodin ulkopuolella tapahtuvan väkivallan pelosta ilmoittaneiden osuus laski vuodesta 2012 vuoteen 2014, mutta nousi uusimmassa mittauksessa 31 prosenttiin. Kasvusta huolimatta osuus oli kuitenkin matalampi kuin vuonna 2012, jolloin osuus oli 35 prosenttia.

Kuvio 5 Katu-, työpaikka- tai perheväkivaltaa pelänneet vuosina 2012–2015 (% 15–74-vuotiaista)

Kuviossa 6 on tarkasteltu välttämiskäyttäytymisen, eli jonkin asuinalueen lähellä olevan alueen välttämisen kehitystä vuosina 2012–2015 sukupuolittain. Tarkastelusta havaitaan, että välttämiskäyttäytymisestä ilmoittaneiden osuus laski vuodesta 2012 vuoteen 2014 sekä miesten että naisten osalta, mutta nousi kokonaisuutena (sekä miehet että naiset) tarkastellen marginaalisesti vuoden 2015 mitauksessa. Havainto välttämiskäyttäytymisen kehityksestä on yhdenmukainen katuväkivallan pelkoa koskevan kehityksen kanssa (kuvio 5).

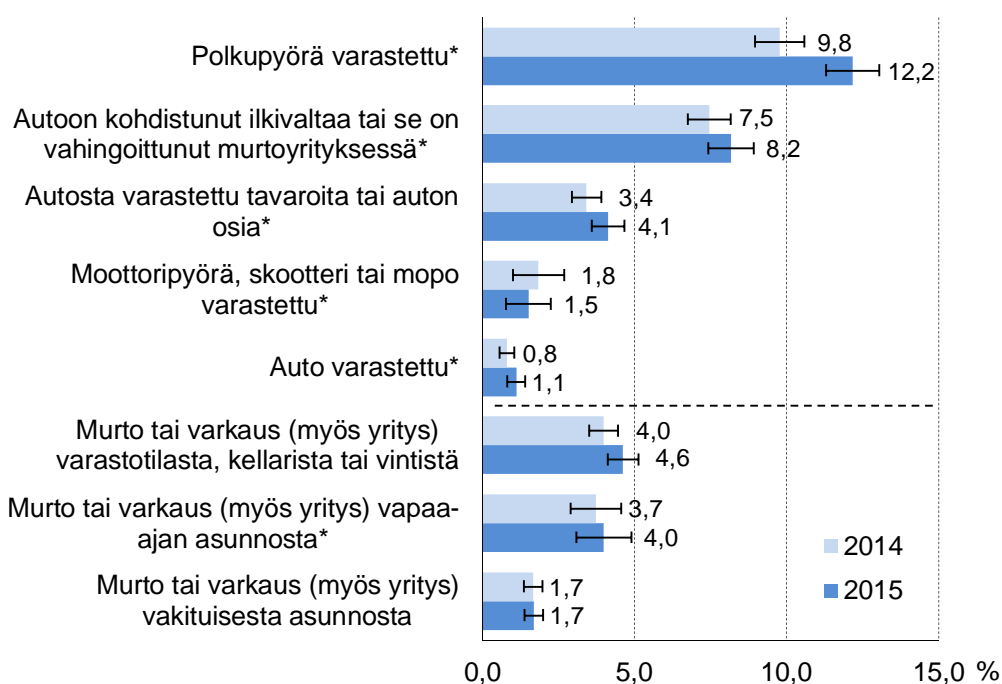

Kuvio 6 Vastajat, jotka ovat ilmoittaneet välttävänsä jotakin aluetta kotinsa lähellä sukupuolen mukaan vuosina 2012–2015 (% 15–74-vuotiaista ja 95 % luottamusväli)

4 OMAISUUSRIKOSTEN KOHTEEKSI JOUTUMINEN

Tutkimuksessa selvitettiin myös sitä, miten yleistä on joutua omaisuusrikosten kohteeksi. Kyselylomakkeella lueteltiin joukko tyypillisiä yksityishenkilöihin tai kotitalouksiin kohdistuvia rikoksia. Seuraavassa tarkastelu on jaettu sen mukaan olivatko teot kohdistuneet vastaajan kotitalouteen tai sen jonkin jäsenen omaisuuteen vai vastaajan henkilökohtaiseen omaisuuteen.

Kotitalouteen kohdistuneet teot 2014–2015⁴. Vastaajia pyydettiin ilmoittamaan, oliko hän tai joku muu hänen kotitalouteensa kuuluva joutunut eräiden omaisuuteen kohdistuvien rikosten kohteeksi viimeisen 12 kuukauden aikana. Vastaajalta tiedusteltiin myös, oliko hänellä tai jollain hänen kotitalouteensa kuuluvalla käytössään auto, moottoripyörä, skootteri, mopo, polkupyörä tai vapaa-ajan asunto. Tällaiseen omaisuuteen liittyvien omaisuusrikosten yleisyys on ilmoitettu vain siinä joukossa, joilla kyseinen liikenneväline tai asunto oli käytössään. Näin laskettu tekojen yleisyys tekotyypeittäin on esitetty kuviossa 7.

Kuvio 7 Omaisuusrikoksen kohteeksi vuoden aikana joutuneet kotitaloudet rikoksen tekotyypin mukaan vuosina 2014–2015 (% 15–74-vuotiaista ja 95 % luottamusväli). (* osuus laskettu vain siinä joukossa, jolla ko. omaisuus oli käytössään)

Polkupyörän varkaus oli yleisin kyselyssä tarkastelluista omaisuusrikoksista. Pyörävarkaudesta ilmoittaneiden kotitalouksien osuus nousi vuodesta 2014 noin kaksi

⁴ Kotitalouteen kohdistuneiden tekojen osalta ei esitetä aikasarjatietoja vuosilta 2012–2013, koska aikaisempina vuosina aineiston analyysissä ei ole ollut mahdollista käyttää kotitaloutta koskevia painokertoimia. Aikaisempien vuosien (ennen 2014) raporteissa esiintyvät tiedot kuvaavat rikoksista ilmoittaneiden vastaajien, eivät kotitalouksien osuutta, eivätkä siten ole täysin vertailukelpoisia nyt esitettäviin tietoihin.

prosenttiyksikköä. Myös vakuutusyhtiöille ilmoitettujen polkupyörävarkauksien määrä on viime vuosina ollut kasvussa (Finanssialan Keskusliitto 2016). Pyörävarkaudet olivat vuonna 2015 harvinaisempia maaseutumaisissa kunnissa kuin taajamissa ja kaupungeissa (taulukko 9).

Autoon kohdistunut vahingonteko oli toiseksi yleisin omaisuusrikos: noin kahdeksan prosenttia kotitalouksista ilmoitti taloutensa käytössä olevaan autoon kohdistuneesta vahingonteosta (kuvio 7). Kaupunkimaisissa kunnissa asuvat ilmoittivat autoon kohdistuneesta ilkeimmalla selvästi useammin kuin taajamissa tai maaseudulla asuvat vastaajat (taulukko 9).

Kaikkiaan omaisuusrikosten kehityksessä ei polkupyörävarkauksia lukuun ottamatta havaita muutosta vuoteen 2014 nähden. Tekojen välisessä yleisyydessä ei myöskään havaita muutosta.

Taulukko 9 Kotitalouden hallussa tai käytössä olevaan liikennevälineeseen kohdistuneen omaisuusrikoksen kohteeksi joutuneet kotitaloudet tilastollisen kuntaryhmän mukaan vuonna 2015 (%)

	Kaikki	Kuntaryhmä			
		Pk-seutu	Kaupunkimainen kunta	Taajan asuttu kunta	Maaseutumainen kunta
Auto varastettu ¹	1,1	1,0	1,2	0,7	1,5
Autosta varastettu tavaroita tai auton osia ¹	4,2	5,4	4,5	3,2	2,8
Autoon kohdistunut ilkeimmalla tai se on vahingoittunut murtoyrittäjässä ¹	8,5	12,2	8,9	5,6	6,0
n (auto käytössä)	5 498	954	2 699	970	875
Moottoripyörä, skootteri tai mopo varastettu ¹	1,5	1,5	1,6	1,4	1,4
n (moottoripyörä tms. käytössä)	1 164	147	526	244	247
Polkupyörä varastettu ¹	12,2	12,3	14,0	9,5	7,8
n (polkupyörä käytössä)	5 371	1 019	2 690	889	733

¹ Yleisyys ilmoitettu vain siinä joukossa, jolla ko. liikenneväline oli käytössä.

Huom. Osuudet voivat poiketa kuvion 7 arvoista, koska tässä tarkastelu on tehty vain niiden joukossa, joiden osalta kuntaryhmä oli tiedossa.

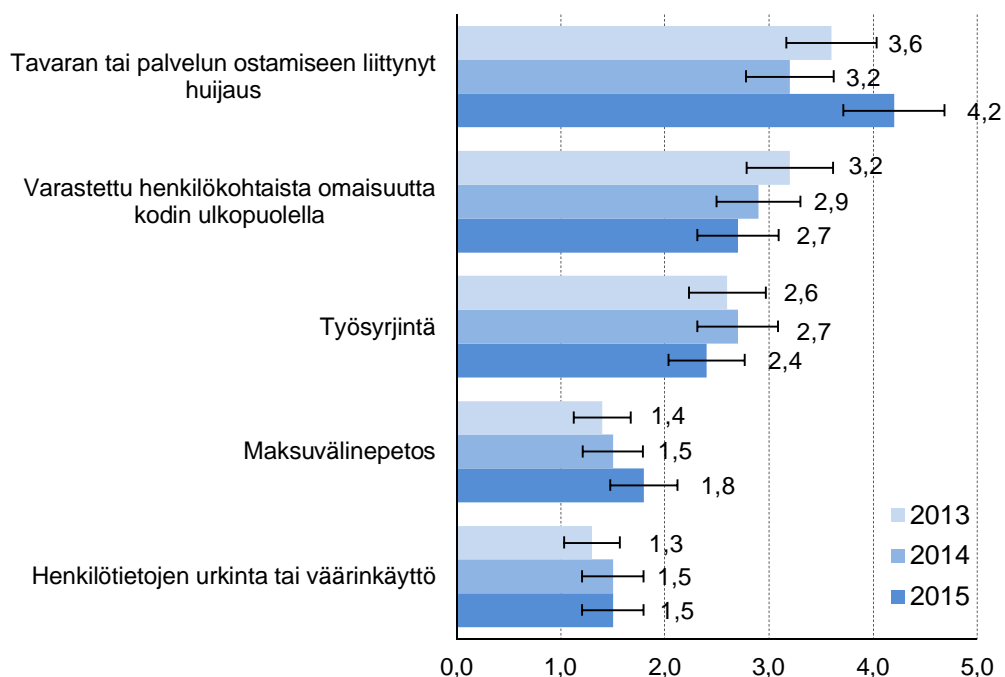
Hieman alle kaksi prosenttia vastaajista kertoi kyselyssä, että heidän vakituiseen asuntoonsa oli murtauduttu tai ainakin yritetty murtautua viimeisen vuoden aikana (taulukko 10). Varastotilasta tehdyt varkauudet olivat selvästi tätä yleisempiä. Varastotilasta varastaminen tai varastotilaan murtautuminen oli kaikkein yleisintä kaupunkimaisessa ympäristössä asuvien kotitalouksien keskuudessa.

Taulukko 10 Vakituiseen asuntoon kohdistuneen omaisuusrikoksen kohteeksi joutuneet kotitaloudet tilastollisen kuntaryhmän mukaan vuonna 2015 (%)

	Kaikki	Kuntaryhmä			
		Pk-seutu	Kaupunki-mainen kunta	Taajan asuttu kunta	Maa-seutu-mainen kunta
Murto tai varkaus (myös yritys) vakituisesta asunnosta	1,7	1,7	1,6	1,9	1,9
Murto tai varkaus (myös yritys) varastotilasta, kellarista tai vintistä	4,6	6,1	5,1	2,4	2,9
Vastaajat yhteensä (n)	6 526	1 331	3 212	1 041	942

Huom. Osuudet voivat poiketa kuvion 7 arvoista, koska tässä tarkastelu on tehty vain niiden joukossa, joiden osalta kuntaryhmä oli tiedossa.

Henkilökohtaiseen omaisuuteen kohdistuneet teot 2013–2015. Kotitalouteen tai sen jäseniin kohdistuneiden omaisuusrikosten lisäksi vastaajalta tiedusteltiin, oliko hän itse joutunut joidenkin selkeämmin yksilöön kohdistuvien omaisuusrikosten tai työsyryntään kohteeksi. Kuviossa 8 on esitetty henkilökohtaiseen omaisuuteen kohdistuneiden tekojen ja työsyryntään kohteeksi joutumisen yleisyys vuosina 2013–2015.

Kuvio 8 Henkilöön kohdistuvan omaisuusrikoksen kohteeksi joutuneen rikoksen tyyppin mukaan vuosina 2013–2015 (% 15–74-vuotiaista ja 95 % luottamusväli)

Noin neljä sadasta vastaajasta koki tullessaan huijatuksi ostaessaan tavaroita tai palveluita (kuvio 8). Osuus nousi vuoteen 2014 nähden noin yhden prosenttiyksikön. Aikaisempina vuosina miehet ovat ilmoittaneet huijaustapauksista naisia useammin, mutta vuonna 2015 sukupuolten välillä ei ollut eroa (taulukko 11). Kodin ulkopuolella tapahtuneen henkilökohtaisen omaisuuden varkauden, kuten lompakon tai matkapuhelimen anastamisen, mainitsi vuosina 2013–2015 kolme sadasta vastaajasta. Yleisimmin tästä ilmoittivat nuorimmat vastaajat. Perinteisten varkausrikosten

lisäksi lomakkeella kysyttiin myös uudemmissa omaisuusrikollisuuden muodoista, jotka liittyvät sähköisiin maksuvälineisiin ja verkossa tapahtuvaan asiointiin. Maksuvälinerikoksen sekä henkilötietojen urkinnan tai niiden väärinkäytön kohteeksi oli joutunut noin puolitoista prosenttia 15–74-vuotiaista vastaajista. Tavarain tai palvelun ostamiseen liittyviä huijauksia lukuun ottamatta muiden tekemuotojen yleisyys oli samalla tasolla välillä 2013–2015.

Taulukko 11 Henkilöön kohdistuvan omaisuusrikoksen tai työsyrynnän kohteeksi joutuneet rikoksen tyyppin, sukupuolen ja iän mukaan vuonna 2015 (%)

	Kaikki	Sukupuoli		Ikä			
		Mies	Nainen	15–24	25–34	35–54	55–74
Varastettu henkilökohtaista omaisuutta kodin ulkopuolella ¹	2,7	2,8	2,5	3,7	3,4	2,1	2,5
Tavarain tai palvelun ostamiseen liittynyt huijaus	4,2	4,1	4,3	5,0	5,9	5,0	2,2
Maksuvälinepetos ²	1,8	2,1	1,5	1,5	2,2	2,1	1,5
Henkilötietojen urkinta tai väärinkäyttö	1,5	1,8	1,2	0,6	1,3	2,2	1,4
Työsyryntä ³	2,4	2,2	2,5	2,7	3,9	2,5	1,4
n	6 701	3 050	3 681	694	766	2 077	3 164

¹ Esimerkiksi lompakko, luottokortti tai matkapuhelin.

² Pankki- tai luottokorttia käytetty ilman lupaa tai tililtä on anastettu rahaa muulla tavoin.

³ Etnisyyteen, sukupuoleen, seksuaaliseen suuntautumiseen tai vastaavaan liittyvä kokemus työssä tai työhönottotilanteessa tapahtuvasta syrjinnästä.

Työssä tapahtuvasta perusteettomasta syrjinnästä ilmoitti vuosina 2013–2015 noin kolme prosenttia vastaajista. Kysymyksen muotoilu vastaa rikoslain työsyryntää koskevan pykälän tunnusmerkistöä, sisältäen muun muassa sukupuoleen, ikään tai seksuaaliseen suuntautumiseen perustuvan syrjinnän työpaikalla tai työhönottotilanteessa. Tulosten mukaan erityisesti nuoret ilmoittivat muita useammin työssä tai työhönottotilanteessa tapahtuvasta syrjinnästä. 15–34-vuotiaista naisista kaikkiaan viisi sadasta ilmoitti kokeneensa työsyryntää. Tämän tutkimuksen perusteella ei voida yksiselitteisesti selittää, mistä havaittu ero johtuu. Yhtenä tulokintana voidaan esittää esimerkiksi vanhemmuuden kustannuksista aiheutuva syrjintä, joka voi ilmetä joidenkin työnantajien haluttomuutena palkata nuoria naisia (kustannuksista ks. sosiaali- ja terveystieteiden tutkimuskeskus 2011).

Kaikkiaan omaisuuteen kohdistuvien rikosten taso on Kansallisen rikosuhritutkimuksen mukaan pysynyt viime vuosina vakaana. Poikkeuksena ovat kuitenkin polkupyörävarkaudet ja tavarain ja palvelun ostotilanteissa tapahtuneet huijaukset (petokset), joiden yleisyys oli vuonna 2015 aikaisempia vuosia korkeampi. Myös muut tietolähteet osoittavat vastaavien rikosten lisääntyneen viime vuosina, vaikka omaisuusrikosten määrä onkin kokonaisuutena jonkin verran vähentynyt (Finanssialan Keskusliitto 2016; Tilastokeskus 2016b).

KIRJALLISUUS

- Danielsson, Petri & Salmi, Venla (2015) *Suomalaiset väkivallan ja omaisuusrikosten kohteena 2014 – Kansallisen rikosuhritutkimuksen tuloksia*. Katsauksia 3/2015. Helsinki: Kriminologian ja oikeuspolitiikan instituutti, Helsingin yliopisto. <<http://hdl.handle.net/10138/155645>> (viitattu 11.4.2016).
- Danielsson, Petri & Salmi, Venla (2013) *Suomalaisten kokema parisuhdeväkivalta 2012. Kansallisen rikosuhritutkimuksen tuloksia*. Verkkokatsauksia 34/2013. Helsinki: Oikeuspoliittinen tutkimuslaitos. <<http://hdl.handle.net/10138/152609>> (viitattu 3.6.2015).
- Danielsson, Petri, Salmi, Venla & Sirén, Reino (2014) *Suomalaiset väkivallan ja omaisuusrikosten kohteena 2013 – Kansallisen rikosuhritutkimuksen tuloksia*. Verkkokatsauksia 37/2014. Helsinki: Oikeuspoliittinen tutkimuslaitos. <<http://hdl.handle.net/10138/152606>> (viitattu 3.6.2015).
- Finanssialan Keskusliitto (2016) *Polkupyörävarkaudet 1992–2014*. <http://www.finanssiala.fi/vahingontorjunta/dokumentit/Polkupyoravarkaudet_1992-2014.pdf> (viitattu 4.4.2016).
- Heiskanen, Markku (2002) *Väkivalta, pelko, turvattomuus*. Surveytutkimusten näkökulmia suomalaisten turvallisuuteen. Tutkimuksia 236. Helsinki: Tilastokeskus.
- Kivivuori, Janne (2014) Understanding Trends in Personal Violence: Does Cultural Sensitivity Matter? Teoksessa: Tonry, Michael (toim.) *Why Crime Rates Fall, and Why they Don't*. Crime and Justice, Vol. 43, 289–340. Chicago: University of Chicago Press. <<http://dx.doi.org/10.1086/677664>> (viitattu 11.4.2016).
- Kivivuori, Janne, Sirén, Reino & Danielsson, Petri (2012) Gender framing effects in victim surveys. *European Journal of Criminology*, 9(2), 142–158. <<http://dx.doi.org/10.1177/1477370811424383>> (viitattu 3.6.2015).
- Lehti, Martti (2016) *Henkirikoskatsaus 2016*. Katsauksia 10/2016. Helsinki: Kriminologian ja oikeuspolitiikan instituutti, Helsingin yliopisto. <<http://hdl.handle.net/10138/160000>> (viitattu 11.4.2016).
- Salmi, Venla, Lehti, Martti, Danielsson, Petri, Aaltonen, Mikko & Kuitunen, Laura (2015) *Pahoimpitely- ja ryöstörikkokset*. Teoksessa: Rikollisuustilanne 2014. Rikollisuus ja seuraamusjärjestelmä tilastojen valossa, 47–77. Helsinki: Kriminologian ja oikeuspolitiikan instituutti, Helsingin yliopisto. <<http://hdl.handle.net/10138/156334>> (viitattu 11.4.2016).
- Sirén, Reino, Aaltonen, Mikko & Kääriäinen, Juha (2010) *Suomalaisten väkivaltakokemukset 1980–2009. Kansallisen uhritutkimuksen tuloksia*. Oikeuspoliittisen tutkimuslaitoksen tutkimustiedonantoja 103. Helsinki: Oikeuspoliittinen tutkimuslaitos. <<http://hdl.handle.net/10138/152511>> (viitattu 3.6.2015).
- Sirén, Reino (2011) *Uuden rikosuhritutkimuksen kehittäminen*. Oikeuspoliittisen tutkimuslaitoksen tutkimustiedonantoja 109. Helsinki: Oikeuspoliittinen tutkimuslaitos. <<http://hdl.handle.net/10138/152504>> (viitattu 11.4.2016).
- Sirén, Reino, Danielsson, Petri & Kivivuori, Janne (2013) *Suomalaiset väkivallan ja omaisuusrikosten kohteena 2012*. Oikeuspoliittisen tutkimuslaitoksen verkkokatsaus 28/2013. Helsinki: Oikeuspoliittinen tutkimuslaitos. <<http://hdl.handle.net/10138/152572>> (viitattu 3.6.2015).
- Sosiaali- ja terveysministeriö (2011) *Vanhempainvapaatyöryhmän muistio*. Sosiaali- ja terveysministeriön selvityksiä 2011:12. Helsinki: Sosiaali- ja terveysministeriö. <<http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-00-3146-6>> (viitattu 25.5.2015).
- Tilastokeskus (2016a) *Suomen virallinen tilasto (SVT): Rikos- ja pakkokeinotilasto. Liitetäulukko 1. Eräiden rikostyyppien kehitys 2011–2015*. Helsinki: Tilastokeskus. <http://www.stat.fi/til/rpk/2015/13/rpk_2015_13_2016-03-22_tau_001_fi.html> (viitattu 11.4.2016).

Tilastokeskus (2016b) *Suomen virallinen tilasto (SVT): Rikos- ja pakkokeinotilasto. 4. vuosineljännes 2015*. Helsinki: Tilastokeskus.
<http://www.stat.fi/til/rpk/2015/04/rpk_2015_04_2016-01-19_tie_001_fi.html>
(viitattu 19.4.2016).

LIITTEET

Kyselyn toteutus ja aineisto

Kyselyn aiheet. Rikosuhrikyselyn pääaiheena oli omaisuusrikosten ja uhkailun tai väkivallan kohteeksi joutuminen. Ennen näitä aiheita vastaajilta tiedusteltiin, missä määrin he pitävät eräitä lomakkeella lueteltuja tekoja väkivaltana (väkivallan tulkinta). Vastaajilta kysyttiin myös, kuinka monta kertaa he olivat viimeisen vuoden aikana pelänneet joutuvansa väkivallan kohteeksi jossain tilanteessa. Vastaajien itse kokemaa väkivaltaa selvitettiin kysymyksellä, jossa lueteltiin joukko uhkailun ja väkivallan muotoja. Samalla tavoin on menetelty aikaisemmin suomalaisissa uhritutkimuksissa. Lomakkeella kysyttiin, oliko vastaaja viimeisen 12 kuukauden aikana joutunut jonkin luettelossa mainitun teon kohteeksi ja oliko uhkailija tai väkivallan tekijä joku läheinen, muu tuttu vai tuntematon henkilö. Omaisuusrikosten osalta meneteltiin samaan tapaan, kysymättä kuitenkaan uhrin suhdetta tekijään. Väkivallasta esitettiin vielä joukko lisäkysymyksiä, jotka koskivat teon tapahtumapaikkaa, väkivallan toistuvuutta ja fyysisen vamman aiheuttanutta väkivaltaa. Kyselyn lopussa oli vielä erityisesti parisuhdeväkivaltaa kartoitava osio, jonka tulokset raportoidaan erikseen.

Aineiston kerääminen. Tutkimuksen perusjoukkona olivat 15–74-vuotiaat Suomessa (mukaan lukien Ahvenanmaa) vakituisesti asuvat henkilöt. Tästä joukosta poimittiin tutkimusta varten Väestörekisterikeskuksen ylläpitämästä väestötietojärjestelmästä yhteensä 14 000 henkilön ositettu otos. Koska tutkimukseen haluttiin riittävän suuri otos maahanmuuttajataustaisia henkilöitä (mm. heidän muuta väestöä pienemmän vastaamisaktiivisuutensa vuoksi), toteutettiin muun kuin suomen-, ruotsin- tai saamenkielisten henkilöiden osalta noin 1,4-kertainen yliotanta ryhmän väestöosuuteen nähden. Otoksessa suomen-, ruotsin- tai saamenkielisiä poimittiin 12 740 kappaletta ja vieraskielisiä 1 260 kappaletta.

Otokseen valikoituneet henkilöt saivat syyskuussa 2015 postitse kyselylomakkeen sekä saatekirjeen, jossa selvitettiin tutkimuksen tarkoitus. Kuoreen oli vastausaktiivisuuden lisäämiseksi laitettu kuulakärkikynä. Suomenkielisille lähetettiin suomenkielinen lomake, ruotsinkielisille ruotsinkielinen lomake ja muun kielisille suomenkielinen lomake. Muun kielisille lähetetyn lomakkeen mukana lähetettiin saatekirje, jossa selostettiin tutkimuksen tarkoitus lyhyesti suomeksi, ruotsiksi, englanniksi, venäjäksi sekä viroksi. Kaikissa saatekirjeissä mainittiin mahdollisuudesta vastata kyselyyn myös verkkolomakkeella. Verkkolomake oli toteutettu yhteensä viidellä kielellä: suomeksi, ruotsiksi, englanniksi, venäjäksi sekä viroksi. Kolme jälkimmäistä kieltä olivat siis saatavilla vain verkkolomakkeella. Tämä kerrottiin vieraskielisille lähetetyssä saatekirjeessä.

Niille, jotka eivät olleet vastanneet määräaikaan mennessä, postitettiin lomake uudelleen noin neljä viikkoa ensimmäisen kirjeen jälkeen. Tästä noin kahden viikon kuluessa lähetettiin vielä muistutuskortti henkilöille, jotka eivät vielä olleet vastanneet kyselyyn. Aineiston keräys päätettiin 31.12.2015, jolloin verkkolomake suljettiin ja paperilomakkeita ei enää otettu vastaan. Paperilomakkeiden tiedot tallennettiin tämän jälkeen optisesti Tutkimustie Oy:n toimesta ja yhdistettiin verkko-vastausten kautta kerättyyn aineistoon.

Vastauksia saatiin kaikkiaan 6 658 kappaletta, joista 5 779 paperimuodossa ja 879 verkkolomakkeen kautta. Kaikkiaan kyselyn vastausprosentti oli 47,6.

Aineiston analyysi. Vastaamisaste kyselyyn vaihteli väestöryhmittäin. Nuorten vastaamisaste oli huomattavasti alempi kuin vanhempien ja miesten vastaamisaste alempi kuin naisten. Aineiston analyysissä katoa on korjattu jälkiosittamalla, painottaen saadut vastaukset (havainnot) vastaamaan jakaumaltaan sukupuolen, 10-vuotiskäryhmän (Ahvenanmaalla ja vieraskielisten osalta 20-vuotiskäryhmän) ja maakunnan (suomen-, ruotsin ja saamenkieliset) tai NUTS2-suuralueen (vieraskieliset) mukaan ositettua väestöä (31.12.2014). Kotimaisia kieliä puhuvien ja vieraskielisten havaintoja painotettiin siten, että näiden kieliryhmien suhde oli sama kuin perusjoukossa.

Kotitalouksia koskevassa tarkastelussa käytettiin kotitalouspainoja. Painokerrotoimet laskettiin oletuksella, että kunkin kotitalouden sisällysmistodennäköisyys oli suhteessa taloudessa asuvien 15–74-vuotiaiden lukumäärään. Tämä kerrottiin yksilötason painolla (ks. edellä) ja skaalattiin siten, että painojen keskiarvo oli 1.

Raportissa esitetyt tulokset ovat estimaatteja, joihin sisältyy otannasta johtuvaa satunnaisvaihtelua. Osuuksien esittämisessä ja vertailussa käytettiin 95 prosentin luottamustasoa. Estimaattien tarkkuutta kuvaa niiden luottamusväli, joka perustuu oletukseen, että tarkastelun kohteena oleva ryhmä on satunnaisotos vastavasta perusjoukosta.

Tekstiosiossa raportoitavat erot eri ryhmien välillä ovat tilastollisesti merkitseviä 95 prosentin luottamustasolla, ellei muuta mainita. Siten raportin tekstiosiossa esitettävä ero esimerkiksi miesten ja naisten välillä voidaan havaita 95 prosentin todennäköisyydellä myös kyselyn perusjoukossa.